

Kiedy można wykorzystywać zdjęcia w internecie bez zgody autora

Z cudzych zdjęć możemy korzystać w ramach dozwolonego użytku, a użycie zdjęcia jako informacji nie wymaga powiadomienia jego autora.

Przygotowując internetowe publikacje na temat znanego fotografika, często dołączamy do nich zdjęcia wykonane przez omawianego autora. Zamieszczanie w sieci fotografii ulubionego artysty może jednak stanowić naruszenie prawa.

– Zasadą jest, że do rozpowszechniania utworu, w tym zamieszczania go w internecie, konieczna jest zgoda uprawnionego z praw autorskich. Sytuacje, gdy wolno wykorzystywać utwory bez zgody autora, to tzw. dozwolony użytek – wskazuje adwokat Kamil Zawicki, partner w kancelarii Kubas, Kos, Gaertner.

Zamieszczanie fotografii w publikacjach internetowych niezgodnie z obowiązującymi przepisami stanowi naruszenie majątkowych praw autora.

Fotografia jako utwór

Zdjęcie podlega regulacjom prawa autorskiego, jeżeli ma cechę osobistej twórczości. Jej przejawami: są inwencja, samodzielność, oryginalność opracowania.

– Fotografia taka jest utworem, a osobie, która ją wykonała, przysługują prawa autorskie – zarówno osobiste, jak i majątkowe. Jest ona chroniona bez konieczności podejmowania jakichkolwiek działań przez autora – tłumaczy Anna Pilzak z kancelarii GMS Kancelaria Adwokatów i Radców Prawnych Gabrieli Morawskiej-Staneckiej i Marka Stańko.

Jednak nie każda fotografia stanowi przedmiot prawa autorskiego. Jak podkreśla Zawicki, nie stanowi utworu zdjęcie samochodu wystawionego na aukcję, natomiast będzie nim fotografia, która zawiera elementy artystyczne.

– Aby uznać, że fotografia jest chroniona prawem autorskim, należy ustalić, czy spełnia kryteria pozwalające uznać ją za utwór, tzn. czy jest wynikiem działalności twórczej osoby o indywidualnym charakterze – mówi radca prawny Małgorzata Darowska z kancelarii Salans.

Zasadą jest, że w celu rozpowszechniania utworu konieczne jest uzyskanie zgody uprawnionego z praw autorskich. Może nim być twórca lub przykładowo agencja, która je zakupiła.

– Zamieszczenie zdjęcia w serwisie stanowi korzystanie z niego, które wkracza w monopol autorski, tj. prawo twórcy do publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym – podkreśla Małgorzata Darowska.

Autor w ramach wykonywania autorskich praw osobistych może zakwestionować określony sposób wykorzystania fotografii.

– Jeśli uzna, że w określonym miejscu czy kontekście godzi ono w jego interesy, może zakazać publikacji – zauważa Małgorzata Darowska.

Na publikację zdjęcia należy zatem uzyskać licencję od właściciela praw autorskich.

– O ile właściciel praw majątkowych nie zdecyduje inaczej, za wykorzystanie zdjęcia należy się umówione wynagrodzenie – dodaje Darowska.

Dozwolony użytek

Wykorzystanie cudzych zdjęć może być jednak w wyjątkowych sytuacjach dopuszczone bez uzyskania uprzedniej zgody autora utworu. Jest to możliwe w ramach tzw. dozwolonego użytku. Jedną z takich sytuacji jest wykorzystywanie utworów już rozpowszechnionych pod warunkiem, że stanowią one sprawozdanie z aktualnych wydarzeń.– Za utwór rozpowszechniony należy uznać taki utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie – ocenia Anna Pilzak.

Jak wskazuje radca prawny Dariusz Grycner z Kancelarii Radcy Prawnego Grycner, jeżeli celem artykułu w internecie jest rozpowszechnienie fotografii już wcześniej wystawionych na stałe na ogólnie dostępnych drogach, ulicach, placach lub w ogrodach, jednakże nie do tego samego celu, to jest ono dopuszczalne w ramach tzw. prawa przedruku.

Dopuszczalne jest wykorzystanie cudzych zdjęć w celu poinformowania o wydarzeniu kulturalnym, jak wystawa zorganizowana w galerii lub innym otwartym dla zwiedzających miejscu.

– W tym przypadku uznaje się za dopuszczalne odtworzenie materiału z miejsca wystawy, w którym zaprezentowane zostaną w sposób ogólny niektóre jej elementy, np. jako tło dla reportażu – mówi Aneta Woźniak z Kancelarii Fortak & Karasiński.

– Dopuszczalne jest również, aby materiał udostępniony następnie w prasie czy telewizji, czy też w internecie zawierał ogólny rzut kilku prac zgromadzonych w jakiejś części sali wystawowej – dodaje Woźniak.

W przypadku korzystania z cudzych utworów w granicach dozwolonego użytku konieczne jest wskazanie imienia i nazwiska twórcy oraz źródła jego uzyskania.

– Samo opisanie fotografii imieniem i nazwiskiem autora nie spełnia warunku podania źródła. Źródło powinno być oznaczone w sposób wyraźny i niebudzący wątpliwości – mówi Anna Pilzak.

Decydujące znaczenie dla sposobu określenia źródła będą miały zwyczaje przyjęte w danym środowisku. W przypadku więc wykorzystania fotografii pozyskanych z innych serwisów internetowych niezbędne jest podanie adresu strony.

Prawo cytatu

Przykładem dozwolonego użytku jest tzw. prawo cytatu, które umożliwia przytaczanie dzieł innych osób bez uzyskania ich zgody oraz wypłaty wynagrodzenia. Utwór, w którym zamieszcza się cytowany fragment, powinien stanowić samoistną całość.

– Wolno cytować tylko fragmenty, a w całości jedynie drobne utwory jak fotografie. Ich publikowanie musi znajdować uzasadnienie w wyjaśnieniach, analizie krytycznej, nauczaniu lub prawach gatunku twórczości – mówi Anna Pilzak.

Powołując się na prawo cytatu jako podstawę wykorzystywania fragmentów rozpowszechnionych dzieł, należy pamiętać, że cytat w odniesieniu do całości powinien spełniać rolę wyłącznie podrzędną.

– W przypadku gdy proporcje informacji zawartych w artykule są nieznaczące w stosunku do cytowanych utworów, takie rozpowszechnianie traci charakter prawa cytatu i wymaga zgody twórcy – ocenia Dariusz Grycner.

W sytuacji dozwolonego użytku cudzych utworów autorowi fotografii, co do zasady, nie należy się wynagrodzenie. Istnieją jednak pewne wyjątki.

– W przypadku tzw. prawa przedruku ustawa przewiduje prawo twórcy do wynagrodzenia za fotografie reporterskie. W ramach tzw. prawa cytatu twórca przysługuje wynagrodzenie za cytowanie utworów w celach dydaktycznych lub naukowych, w podręcznikach, wypisach i antologiach – zaznacza Grycner.

Publikacje w internecie też są uznawane za prasę

dr Bogdan Fischer, radca prawny, partner, Chałas i Wspólnicy Kancelaria Prawna, Oddział w Krakowie

Czy można zamieścić w internecie zdjęcie bez zgody jego twórcy?

Publikacja fotografii bez zgody autora stanowi, co do zasady, naruszenie jego praw i uzasadnia wystąpienie z roszczeniami o charakterze odszkodowawczym. Należy jednak rozważyć, czy nie zachodzi którykolwiek z przypadków określonych w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w którym dozwolone jest wykorzystanie cudzych utworów bez zgody autora. Wolno publikować w celach informacyjnych – w prasie, radiu i telewizji – już rozpowszechnione aktualne wypowiedzi i fotografie reporterskie. Należy więc na wstępie odpowiedzieć na dwa pytania – czy pojęcie serwisu internetowego mieści się w kategorii prasy oraz czy wykorzystane zostały aktualne fotografie reporterskie w rozumieniu tej ustawy.

Co w takim razie należy rozumieć przez pojęcie „prasa”?

Za prasę mogą zostać uznane również publikacje periodyczne w internecie, jeżeli spełniają wymogi szczegółowe przewidziane w prawie prasowym, tzn. nie tworzą zamkniętej całości, ukazują się nie rzadziej niż raz do roku, opatrzone są stałym tytułem lub nazwą, numerem bieżącym i datą. Wówczas na równi z tradycyjnymi odpowiednikami, czyli prasą drukowaną, może zostać zastosowana instytucja tzw. dozwolonego użytku publicznego. Coraz częściej reprezentowane są nawet bardziej liberalne stanowiska dopuszczające tę część publikacji internetowych, które spełniają wskazaną funkcję, z pominięciem wypełnienia szczegółowych wymogów prawa prasowego.

Które zdjęcia mogą być natomiast swobodnie publikowane?

Musi to być aktualne zdjęcie reporterskie, gdyż jedynie na publikację takiego bez zgody autora w celach informacyjnych zezwala ustawa. Zdjęcia muszą mieć charakter dokumentujący, pełnić rolę świadka wydarzeń zatrzymanych w kadrze i zachowywać swoją aktualność z uwzględnieniem szybkości obiegu informacji. Należy przyjąć, iż w przypadku internetu będzie to stosunkowo krótki okres. Jeśli zdjęcia stanowią np. przegląd najważniejszych fotografii w kilkuletnim dorobku autora – część z nich nie będzie już aktualna w rozumieniu zapisów tej ustawy. Jeśli nawet jednak zostaną uznane za takie, to za ich wykorzystanie twórca przysługuje prawo do wynagrodzenia. W przypadku publicznego udostępniania utworów, jeżeli wypłata nie nastąpiła na podstawie umowy z uprawnionym, wynagrodzenie powinno zostać zapłacone za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi. W aktualnym stanie prawnym jest nią Związek Polskich Artystów Fotografików.